

Fenntartható fejlődés

Miért van szükség a közigazgatás fenntarthatóságvizsgálatára manapság? Talán azért, mert a társadalom fokozott érdeklődéssel fordul a közszektor felé. Vajon jól kezeli-e a közigazgatás a rábízott javakat? Az állami szervek átláthatóságának követelménye szintén szükségessé teszi a közszolgáltatások fenntarthatóságot figyelembe vevő megszervezését is, mert a közvélemény rendelkezik az intézkedéseket megalapozó adatokkal, amik az állam gazdaságos működésének alapjai is. Fontos az is, hogy a közszolgáltatások önkéntes adatszolgáltatása révén egymással összehasonlíthatóvá válnak egyes országok közszektorainak adatai, melyekből levonhatóak következtetések a fenntarthatóságot illetően. Nemzetközi és regionális politikák is előirányozzák a nemzeti politikák fenntarthatóságot biztosító tevékenységét. Értékké vált az integrált fenntarthatósági szemlélet a vezető vállalatok politikájában is, melyek szintén befolyást gyakorolnak az állami szervezetrendszerre és kommunikációjára is.

Magyary Zoltán a közigazgatást az állam jogilag szabályozott, nélkülözhetetlen emberi szükségleteket kielégítő funkciójának tekintette.¹ Ma a közigazgatás adherent-adaptív elmélete nyer teret.² Közigazgatási tevékenységnek tehát azt nevezhetjük, amikor különféle szervezetek közcélok megvalósítása érdekében, közhatalmi tevékenység keretében személyeket foglalkoztatnak, dolgokat használnak fel, illetve ebből a célból jogokat vagy kötelezettségeket hoznak létre, változtatnak meg, vagy szüntetnek meg.

Mind a közigazgatás, mind az azon kívüli világ környezetet használ, azonban a közigazgatás társadalmilag támogatott feladata nemcsak használni, hanem szabályozni is e környezetek működését, fejlődését, védelmét.

Fenntartható fejlődésnek tehát társadalmi-gazdasági viszonyok és tevékenységek olyan rendszerét nevezhetjük, „amely a természeti értékeket megőrzi a jelen és a jövő nemzedékek számára, a természeti erőforrásokat takarékosan és célszerűen használja, ökológiai szempontból hosszú távon biztosítja az életminőség javítását és a sokféleség megőrzését.”³

Rao szerint „a fenntartható fejlődés a közpolitika és a közigazgatás fontos új perspektívája, amely nagyrészt az Egyesült Államokon kívül jött létre.” A fenntarthatatlansági vizsgálatok a társadalom jelenlegi viselkedésének jövőbeni következményeit tárják fel, tünetei mindenütt manifesztálódnak, következménye pl. az üvegházhatás, az éghajlatváltozás, az ózonlebontás, a légköri savasodás, a mérgező szennyezés, a biológiai fajok kiszivárgása, az erdőirtás, a talajromlás, az elsivatagosodás, a nem megújuló erőforrások kimerülése, a városi levegőszennyezés és a szilárd hulladékszennyezés.⁴

A közigazgatás fenntarthatósága, úgy tűnik az erőforrások és az ember, valamint környezete kapcsolatában ragadható meg. A környezetvédelem tágabb fogalom, mint a természetvédelem, mert magában foglalja a természetes környezetet kívül az átalakított világ védelmét is. Az átalakított világ fogalmába beleértjük a virtuális világot is. Környezet-, illetve természetvédelemnek e „világok” összességének védelmét tekinthetjük, a védelem kiterjed a levegő, víz, talaj, táj, élővilág, végső soron az ember védelmére is.

Az állam igazgatásának úgy kell működnie, hogy a fent említett erőforrások hosszú távon ne merüljenek ki, ezért folyamatosan szükséges biztosítani a felsorolt erőforrások védelmét.

Az Egyesült Államok első vámlaboratóriumát 1820-ban hozta létre az Amerikai Gyógyszerészeti Társaság U.S. Pharmacopeia néven, mely azonban nem kapott megfelelő állami támogatást. Az 1848-as importkódexről szóló törvény (*Import Drugs Act*) szerint az Egyesült Államok lett a hamis, szennyezett, hígított és bomlott gyógyszeranyagok dömpinghelye a világban. A fogyasztóvédelem kialakulása pedig 1862-re datálódik, amikor Charles M. Wetherill kémikus a Mezőgazdasági Minisztériumban vizsgálta az almabor minőségét, és megállapította, hogy a hozzáadott cukor következtében a bor nem nevezhető hamisítottnak.⁵ Az „új”, 1906-os Élelmiszer- és Gyógyszerbiztosítási Törvény (*Food and Drugs Act*) az ítélettel ellenkező értelmű. A törvény tiltotta a hamis és hamisított élelmiszereket és drogokat az államközi kereskedelemben, s bár számos hiányosságban szenvedett, e hiányosságokat pótolta az Élelmiszer-, Kábítószer- és Kozmetikai Törvény (*Food, Drug, and Cosmetic Act*) 1938-ban, mely ma is hatályban van.

Az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) megalapítása (1945. április 25.) a környezet, és természetvédelem szempontjából rendkívül jelentősnek bizonyult, mert az ember egészséges környezetéhez való jogát és a jövő generációért érzett felelősségét itt deklarálták először, valamint az ENSZ olyan intézményrendszert hozott létre (ENSZ Környezetvédelmi Programja UNEP 1972, Klímaváltozás Kormányközi Bizottságát IPCC, 1988 stb.), melyek ma is meghatározó jelentőségűek a környezetvédelem területén. Az Egyesült Nemzetek Szervezete alkotmányában az emberi boldogság alkotóelemének tekintette az egészséget. Az emberi egészség az egyezmény szerint a következő tényezőkön alapul: táplálkozás, lakáskörülmények, helyi egészségügyi viszonyok, szabadidő, gazdasági és munkafeltételek, környezet, egyéb közegészségügyi tényezők.⁶

Az USA Nemzeti Környezetvédelmi törvénye (*National Environmental Policy Act*) 1970. január 1-jén lépett hatályba. A törvény előzményének tekinthető többek között Rachel L. Carson *Under the Sea Wind* (1941), *Sea Around Us* (1950), *The Edge of the Sea* (1955), *Silent Spring* (1962) c. művei. Ez volt az első környezetvédelmi törvény, mely deklarálta a környezetvédelem alapelveit, melyek az alábbiak:

- nemzedékek felelőssége a következő nemzedékek irányában,
- biztonságos, egészséges, produktív, esztétikailag és kulturálisan kellemes környezet biztosítása,
- a környezet degradáció nélküli legkedvezőbb felhasználási lehetőségeinek elérése, a nemkívánatos és nem szándékos következmények elkerülése,
- megőrizni a fontos történelmi, kulturális és természeti, nemzeti környezeti örökséget,
- egyensúlyt kell teremteni a népesség és az erőforrások között, amely lehetővé teszi a magas életszínvonal az élet kényelmének széles körű alkalmazásának megosztását,
- a megújuló erőforrások minőségének javítása és a kimerülő források maximálisan elérhető újjrahasznosítása.

Meadows és munkatársai által a 1972-ben megerősítést nyert, hogy a föld erőforrásai (népesség, a mezőgazdasági és ipari termelés, természeti erőforrás és szennyezés) végesek, és szükségszerű az azokkal való ésszerű gazdálkodás.⁷

A római székhelyű intézet feladata ismertetni az új növényi betegségeket, melyek a föld bármely pontján fellépnek, a fertőzött területek, a betegségek elterjedésének és amennyiben lehetséges, az utóbbiak ellen való hathatós védekezésnek a megszervezése.⁸ Jelentős felismerés volt a 20. század fordulója elején a veszélyes anyagok gyártásának

és forgalmazásának tiltása, bár a gazdasági recesszió, majd a világháborúk idején a környezetvédelem nem volt prioritás.⁹

Hazánk a KGST-tagállamokkal 1959-ben az állategészségügy,¹⁰ és a növények kártevőiről és betegségeiről,¹¹ valamint Ausztriával természetes vizeinek védelme érdekében megállapodást kötött.¹²

Már a radioaktív anyagok feltalálásakor, a 20. század fordulóján köztudomásúvá vált, hogy azok károsítják az élő szervezetek egészségét, de minden országnak szuverén joga volt, és ma is az, hogy békés célra atomenergiát állítson elő és használjon fel, valamint a felhasználásából származó előnyöket kihasználja. Az 1963-ban kelt bécsi egyezmény szabályozza az atomkárokért való polgárjogi felelősséget, melyekért az üzemeltető felel.¹³ Az államok a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség felé (*International Atomic Energy Agency, NEA*) nevezik meg központi hatóságuk, amely felelős a nukleáris anyagok fizikai védelméért.

A kor egyik legjelentősebb környezetvédelmi lépésének „a légkörben, a világűrben és a víz alatt végzett nukleáris fegyverkísérletek betiltásáról” szóló szerződést¹⁴ tekinthetjük, azonban tény, hogy e szerződések képtelenek megakadályozni a környezetkárosító nukleáris kísérletek folytatását.¹⁵ A nukleáris energia alkalmazásával az emberiség olyan anyagokból nyer gazdasági hasznot, melyek végső ártalmatlanítása jelenleg sem ismert vagy nem gazdaságos, illetve ártalmatlanítása túl sok időbe kerülne. A kiégett nukleáris elemek tárolása mindig újabb és újabb ideiglenes tárolókban történik, melyek maximum néhány évtizeddel odázzák el a reaktív anyagok hatástalanításának problémáját. A leghaladóbbnak tekintett geológiai tárolók is számos veszélyt hordoznak magukban.¹⁶

1966-ban az ENSZ által alkotott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában szereplő, a minden embert megillető „testi és lelki egészség elérhető legmagasabb szintjéhez” fűződő jogát ismételten kinyilvánítják, melyen a harmadik generációs jogok is alapulnak.

Harmadik generációs jog például az egészséges környezethez való jog. Érvényesüléséhez egyetlen állam erőfeszítése a környezeti tényezők globális jellege miatt nem elegendő, valamint a jogsérelem általában nem érzékelhető közvetlenül és azonnal, érzékelése gyakran csak műszeres vizsgálat által lehetséges. E jog sérelméhez azonban egyetlen emberi tevékenység is hozzájárulhat.

A környezetvédelem azonban nemcsak a bioszférára terjedt ki, hanem a világűrre is, melynek jelentősége az első űrutazásokat követően nőtt meg. Köztudomású, hogy a világűr egy állam felségterületéhez sem tartozik – a Kármán-vonal fölött – bár számos állam használja. A világűr földet körülvevő része olyan mértékben szennyezett, hogy 1971-ben törvényt kellett alkotni a világűr használó országok kárfelelősségről.¹⁷

1972-ben Stockholmban rendezett az ENSZ Környezetvédelmi Világkonferenciát. „Az ENSZ Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programja (UNEP) nevű szervezetét ekkor hozták létre. Központja Kenyában, Nairobiban található. A szervezet célja az ENSZ környezetvédelmi programjainak koordinálása, a világ környezetvédelmi helyzetének folyamatos figyelemmel kísérése, a tagállamok információkkal való ellátása. Ezt a feladatát az egész Földre kiterjedő környezetfigyelő rendszer kiépítésével és a tájékoztató szolgálat megteremtésével oldja meg.

A világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete Általános Konferenciájának ülészakán Párizsban, 1972-ben elfogadott egyezménye megállapította, hogy „bizonyos kulturális és természeti javakat kiemelkedő jelentőségüknél fogva az egész emberiség örökségének részeként kell megőrizni”.¹⁸

A Washingtonban, 1973-ban elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növény-fajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény szerint, a vadon élő állatok és növények bizonyos fajainak a nemzetközi kereskedelem útján történő túlzott mértékű kiaknázásától való megóvása is sürgetően szükséges.¹⁹

Az egyezmény a lehető leghatározottabb hangvételű, mind az egyezmény megerősítése, elfogadása, jóváhagyása, mind a kereskedelmi engedélyek és bizonyítványok kiadása, mind a Részes Felek által foganatosítandó intézkedések, mind az Igazgatási hatóságok és tudományos testületek kijelölésében, valamint Függelékének módosítása tekintetében is.

Nagy jelentőségű az 1975-ben kelt, a különösen veszélyes fegyverek fejlesztésének tiltásáról szóló rendelkezés is, hiszen azok birtoklása békeidőben, csupán használat nélkül is jelentős kockázatokat hordoz, mégis lehetőséget biztosít az egyezmény felmondására, ha „rendkívüli esemény az Állam legalapvetőbb érdekeit veszélyezteti”.²⁰

A közúti közlekedésről szóló rendelet nemcsak a közútnak és környezetének a védelmét, hanem „személy- és vagyónbiztonságra” vonatkozó jogszabályi rendelkezést is tartalmaz.²¹

Az 1978-as rendelet a stockholmi megállapodásra hivatkozva tiltja minden a természeti folyamatokba való tudatos beavatkozást, mely „megváltoztatja a Föld vagy a világűr dinamikáját, összetételét vagy szerkezetét, beleértve a Föld élővilágát, szilárd kérgét, vízkörét és légkörét”. Ugyanez a jogszabály kívánatosnak tartja „a környezetmódosító eljárások békés célú alkalmazásával összefüggő tudományos és műszaki információ lehető legteljesebb mértékű cseréjét”.²² Ez a kijelentés azért érdemel figyelmet, mert nyilvánvaló, hogy sem a talajvízszennyezés (pl. olajpala-kitermelés), sem a légkörszennyezés (pl. szénérőművek), sem a tengerszennyezés nem lokalizálható, mert a Földön a környezeti elemek összefüggő rendszert alkotnak. Ugyanez vonatkozik a vándorló madarak védelmére, és más élőlényekre is, mert a globalizálódó kereskedelem, vagy éppen a vándorló madarak órák alatt eljuttathatnak különböző kórokozókat, kártevőket a világ távoli pontjaira. A kínai egészségügyi tárca adta hírül, hogy azonosították az első fertőzött embert, akit a H7N4 madárinfluenza-vírus betegített meg. A 68 éves nő még tavaly karácsonykor betegedett meg.²³

A tengerszennyezés veszélyeit már 1976-ot megelőzően felismerték, mint ahogy azt is, hogy a tengeri környezet és az általa táplált élővilág minden ember érdeke, és a tenger hulladékot asszimiláló képessége sem végtelen, s szennyezés csak elkerülhetetlen esetben engedélyezett.²⁴

Lényeges környezetvédelmi szempontból a veszélyes anyagok szállításáról szóló nemzetközi egyezmény, melyet hazánk 1979-ben írt alá.²⁵

Országunk 1980-ban az Európai közúti közlekedésre vonatkozó szabályok bevezetésével kívánta elérni a „magasabb szintű környezetvédelmet”.²⁶ A legmagasabb szintű környezetvédelmet napjainkban a megújuló erőforrásokból (szél-, nap-, vízerőművek) nyert elektromos energiával működtetett járművek testesítik meg.

Az 1979-ben, a vándorló, vadon élő állatfajok védelméről szóló egyezmény megállapította, hogy a „vadon élő állatok a Föld természetes rendszereinek nélkülözhetetlen részét képezik”. A vadon élő állatok védelméről szóló rendelkezés szerint: az emberiség kezében tartja a Föld erőforrásait, ezért minden nemzedék kötelessége ezen örökség fenntartásának biztosítása és észszerű hasznosítása. A vadon élő állatok jelentős környezetvédelmi, ökológiai, genetikai, tudományos, esztétikai, kapcsolódási, kulturális, oktatási, szociális és gazdasági értékkel rendelkeznek, fajaik hatékony gondoskodást, és védelmük minden állam egybehangolt tevékenységét igényli.²⁷

Lester R. Brown 1981-ben megjelent *Plan B-3.0 – Mobilizing to save civilization* című művében a népesség növekedését a természeti erőforrásokkal hasonlította össze, és

természeti katasztrófát jelzett előre, amennyiben nem sikerül megoldani, hogy a népességnövekedés következtében egyre növekvő mértékű környezetkárosítás mennyiségileg és minőségileg csökkenjen.²⁸

Az 1986-os rendelet szerint közvetlen környezetét a környezethasználó köteles tisztán tartani, a hulladékot a környezetet használónak kell eltávolítania.²⁹

Bécsben³⁰ és Montrealban, 1987-ben a világ országai összehangolt intézkedésekben egyeztek meg az ózonréteg megóvása céljából.³¹ A bécsi egyezmény bizonyos – ózonkárosító – anyagok felhasználásának korlátozását írta elő. A rendelet a veszélyeztetett, vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló Washingtoni egyezményhez (CITES) hasonlóan rendkívül erőteljes, mind a tudományos, jogi és műszaki területen, mind az információátadás és a biztonság, valamint az egyezmény módosíthatóságának területén. A montreali egyezmény ereje abban nyilvánul meg, hogy az egyezmény célja érvényesíthető, az egyezményben nem résztvevő államok esetében is.³²

Hazánk a Rio de Janeiro-ban aláírt ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménnyel vállalta, hogy nemzeti politikát fogad el, és az üvegház-gáz emisszióinak korlátozásával, megfelelő intézkedéseket tesz az éghajlatváltozás enyhítésére.³³ A keretegyezmény leszögezi, hogy az egyezményt aláíró fejlett országokat képviselő Feleknek az igazságság alapján vezető szerepet kell betölteni a ma élő és az eljövendő generációk jogának biztosításában, ami az éghajlatváltozást és annak káros hatásainak leküzdését illeti.

Hazánk a kiotói jegyzőkönyv aláírásával 6%-os üvegházhatású gázkibocsátás-csökkentést vállalt az 1985–1987-es időszak átlagos kibocsátásához képest.³⁴

Az 1993-ban elfogadott állattenyésztésről szóló törvénnyel az Országgyűlés biztosította a gazdasági célú állattenyésztéshez a piacképes, minőségi állati termék előállításának genetikai hátterét.³⁵ Még ebben az évben az Országgyűlés törvényt fogadott el a ramsari egyezményről, mely a vadvizekről és a vízimadarak tartózkodási helyéről szól, és a költöző madarakat „nemzetközi vagonnak” tekinti.³⁶

A Magyar Köztársaság EU-társulási szerződésének cikkei rögzítik a „törvényeink közelítését” a környezetvédelem terén, továbbá rendelkezik a nukleáris biztonságról és a „környezetromlás” tartalmi elemeiről is.³⁷

Az 1994-es erdőbirtokossági társulatról szóló törvény a társulat feladatává teszi az erdővédelmet.³⁸

A környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény szerint a „környezeti értékek a nemzeti vagyon részei, amelyeknek megőrzése és védelme, minőségének javítása alapfeltétel az élővilág, az ember egészsége, életminősége szempontjából,”³⁹ valamint az fontos a fenntartható fejlődés céljából.⁴⁰ Ebben a törvényben található a fenntartható fejlődéshez szükséges eszközrendszer meghatározását is: „a korszerű technikai színvonalnak, és a fenntartható fejlődésnek megfelelő módszer, üzemeltetési eljárás, berendezés, amelyet a kibocsátások, környezetterhelések megelőzése és – amennyiben az nem valósítható meg – csökkentése, valamint a környezet egészére gyakorolt hatás mérséklése érdekében alkalmaznak, és amely a kibocsátások határértékének, illetőleg mértékének megállapítása alapjául szolgál.”⁴¹

A felszámolási eljárásban is előírható környezeti állapotvizsgálat, melynek ki kell terjednie a telephelyen, továbbá a telephely területén kívül tapasztalható, a telephelyről származó környezetveszélyeztetésre, -szennyezésre, -károsításra, -károsodásra is.⁴²

A vízgazdálkodásról szóló törvény állami feladatként jelöli meg a vizek külön jogszabályban megfogalmazott jó állapotának elérését szolgáló intézkedések programjának, valamint a vízkészletek védelmét és fenntartható használatát szolgáló finanszírozási és költséggazdálkodási politikájának, az árpolitikának a kialakítását, továbbá a Nemzeti

Környezetvédelmi Programmal összhangban lévő nemzeti programok kialakítását, jóváhagyását.⁴³

A védett természeti területek védeltségi szintjének helyreállításáról szóló törvény a környezethez való alkotmányos alapjog maradéktalan biztosítása érdekében, az állam ezzel kapcsolatos alkotmányos kötelezettségeinek teljesítése és a természetvédelem jogszabályokkal biztosított eredeti szintjének helyreállítása céljából lehetővé teszi a már magántulajdonba került földterületek állami kisajátítását is.⁴⁴

Az 1995-ben kelt Biológiai Sokféleség Egyezmény kimondja, hogy a biológiai sokféleség komplex „ökológiai, genetikai, társadalmi, tudományos, oktatási, kulturális, rekreációs és esztétikai érték.”⁴⁵

A hatályos, a természet védelméről szóló törvény preambulumban kimondja, hogy „az ember és természet közötti harmonikus kapcsolat – nemzetközi kötelezettségvállalásainkkal összhangban történő – kialakítása, [...] az emberiség fennmaradásának alapvető feltétele...”⁴⁶

Az erdőről és az erdő védelméről valamint a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, és a vadászatról szóló törvény pedig tartalmazza a biológiai sokféleség védelmének követelményeit.⁴⁷

A 2008/56-EK rendelet meghatározza a környezetvédelem legfontosabb elveit, melyek különösen: az elővigyázatosság, az együttműködés, a megelőző intézkedések, az ellenőrzés elve, az az elv, hogy a környezeti károkat elsősorban azok eredeténél kell orvosolni, az emberi tevékenységek irányításának ökoszisztéma-alapú megközelítése, valamint a szennyező fizet elve.

Az Országgyűlés 1997-ben a biológiai sokféleség védelmének szempontjai figyelembevételével halászatról és horgászatról szóló törvényt fogadott el.⁴⁸

A 2013. évi VI. törvény módosította a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvényt, mely a termőföld minőségének védelméhez megfelelő jogi háttérrel kíván biztosítani.

A kémiai biztonságról szóló jogszabályok tartalmazzák mind a veszélyes anyagok létrehozásának, mind forgalomba hozatalának, mind felhasználásának, illetve ártalmatlanításának feltételeit.⁴⁹ A veszélyes anyagoknak biztonsági adatlappal kell rendelkezniük.⁵⁰

A párizsi keretmegállapodás a rendelkezésre álló legjobb tudományos ismeretanyag alapján hatékony és progresszív választ sürget az éghajlatváltozás közelgő veszélyére utalva.⁵¹

Mindezek alapján Magyarország 2008–2025-ig tartó időszakra Éghajlat-változási Stratégiát fogadott el. A stratégia az üvegházhatású gázok csökkentésének céljait, prioritásait és cselekvési irányait tartalmazza.⁵² Magyarország 2015-ben írta alá a párizsi nyilatkozatot.

Az Európa 2020 intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája (COM/2010), melyet az Európai Bizottság 2010. március 3-án hirdetett ki, meghatározza a három célkitűzést, melyet az éghajlat és az energiapolitika terén el kell érni 2020-ig:

1. az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának legalább 20%-os csökkenését, az 1990-es szinthez képest,
2. a megújuló energia részarányának növekednie kell a végső energiafogyasztásban 20%-kal, és
3. az energiahatékonyságnak is növekednie kell 20%-kal.

Ezeket a célokat ismerhetjük úgyis, mint a „20-20-20” célokat. Az Európa 2020 stratégiái, valamint az éghajlati és energetikai célok kapcsolódnak egymáshoz és kölcsönösen támogatják egymást.⁵³

(Összegzés) A Magyar Alaptörvény illeszkedik a riói, és az uniós fenntartható fejlődés dokumentumok alapelveihez is.

Alaptörvényünk több helyen is felhívja figyelmünket természeti környezetünk megővására, mert a természeti erőforrások védelme mindannyiunk kötelessége. A természeti környezet nemcsak erőforrás, hanem nemzeti vagyon is, melynek megóvása minden magyar állampolgár alapvető kötelessége.⁵⁴ Alaptörvényünk az egészséges környezethez való jogot alapjogként deklarálja, megteremtve annak kiemelt védelmét,⁵⁵ és a környezetkárosító tevékenységek szankcionálását.⁵⁶ Természetvédelemlről szóló törvényünk pedig meghatározza a természetvédelemmel kapcsolatos fogalmakat, a természetvédelem céljait, tárgyait, alapelveit, a természetvédelmi eljárásokat, és az eljárásban közreműködő szervezeteket, személyeket is.

A természet védelme az állam valamennyi szereplőjének feladata, így a jogalkotó és végrehajtó kormányzati szerveknek, az ügyészségnek, az önkormányzatoknak, de a jogszabályok hangsúlyozzák és szabályozzák ebben a körben az állampolgárok felelősségét is.

Az *El Niño* jelenség, vagy más *ENSO* jelenség, a meleg tengeráramlat irányának ciklusszerű megváltozása légköri zavart okoz, melynek következtében az emberi tevékenységtől függetlenül is keletkeznek természeti károk. „Nemcsak az aszályok és a velük járó erdőtüzek, árvizek és a szokásosnál nagyobb számban jelentkező hurrikánok okoznak gondot az érintett térségekben. Az ökológiai rendszerek is károsodnak, hiszen megbomlik a tápláléklánc, elvándorol a gazdag halállomány, a korallzátonyok életközösségeinek éves ciklusa is összezavarodik.”⁵⁷

A talaj degradációjáért is az ember felelős. Ember okozza a vizeróziót, és részben a szélerezóziót is, valamint a kémiai és fizikai degradációt a természetes vegetáció pusztításával, erdőirtással, túlhasználattal, túllegeltetéssel, illetve egyéb mezőgazdasági és ipari tevékenységeivel, s az ember a felelős a kémiai katasztrófákért – pl. globális üvegházhatás változása, a fizikai katasztrófákért – pl. az említett talajpusztulás, de a biológiai katasztrófákért is – pl. az állatpusztulásért.⁵⁸

Jogszabályaink az alapelvek körében a közigazgatás számára feladatul tűzik a természetvédelmet az államigazgatás és az önkormányzati igazgatás szintjén is.⁵⁹

A környezetvédelmi törvény kiemeli, hogy mind a természetes, mind az épített környezet védelmének érdekében az államalkotó szervezetek és személyek kötelesek együttműködni, jogaikat és kötelezettségeiket nemzetközi, regionális, állami, és önkormányzati szintű jogszabályok írják elő.⁶⁰

Jogszabályaink nemcsak a természet, illetve környezetkárosító jogellenes magatartást tiltják, hanem a környezet-, ill. természetkárosító magatartásra történő felhívást is.⁶¹

Az Országgyűlés a jelen és a jövő generációk egészsége érdekében, az Alaptörvényben foglaltakkal összhangban a környezet és az emberi egészség védelme érdekében számos törvényben fektette le azokat az alapelveket, melyek figyelembevételével fenntartható az emberi tevékenység és a természet közötti harmónia. Az Országgyűlés a környezetvédelem érdekében ezért Nemzeti Környezetvédelmi Programot fogad el, melynek végrehajtásáról a kormányt kétévente beszámoltatja.⁶²

A kormány finanszírozza és irányítja a minisztériumok és a kormánynak közvetlenül alárendelt szervek környezetvédelmi tevékenységét, munkáját huszonkét tagú Országos Környezetvédelmi Tanács segíti. A tanácsban a tudományos élet képviselői, társadalmi-gazdasági szereplők, környezetvédelemmel foglalkozó egyesületek vezetői is részt vesznek.

A környezeti ismeretek átadása és fejlesztése formális és non-formális módon, valamint a könyvkiadás önkormányzati, de mindinkább állami feladat.

A települési önkormányzatok az épített és természeti környezet védelmével kapcsolatos feladataik előkészítésébe bevonják a megyei önkormányzatot, mely az illetékes megyei területfejlesztési tanáccsal is egyeztetve megyei környezetvédelmi programot készít.

A helyi önkormányzatok önálló, vagy más településekkel közösen elkészített települési környezetvédelmi programot dolgoznak ki, amelyet – a környezetvédelmi igazgatási szerv véleményezése után – rendeletben, határozatban hagynak jóvá.⁶³

Környezetvédelmi törvényünk szerint a fenntartható fejlődéssel összhangban álló átfogó, tematikus és egyedi környezetvédelmi tervet kell készíteni.⁶⁴ A környezetvédelmi terv készítőjének a terv széleskörű társadalmi egyeztetéséről is gondoskodnia kell.⁶⁵

Az áttekintett joganyagból kitűnik, hogy a környezetvédelem egyik lehetősége az interoperabilitás, mely a teradat-készletek és szolgáltatások elérését magasabb minőséggel biztosítja, mint meghatározott információs rendszerek elkülönülten.⁶⁶

Egy település környezetvédelmi lehetőségei kapcsolatosak a település adottságai-val, sajátosságaival és gazdasági lehetőségeivel. A lehetőség, mint teljesíteni kívánt eredmény abban jelentkezik, hogy a szükséges információ a lehető legrövidebb idő alatt rendelkezésre álljon, és ez csak együttműködéssel valósítható meg. A lehető legmagasabb egészségügyi színvonal is csak akkor érhető el, ha a releváns információ rendelkezésre áll, annak azonban gazdasági összefüggései vannak. A környezetvédelemben rendszerint nyitva áll a lehetőség munkacsoportokat létrehozni, azonban ehhez elsősorban akarat szükséges. A környezetvédelmi jogszabályok értelmezésének problémája rendszerint a negatív jelentéstartalmak tiltásában, valamint jog és felelősség csorbitásában merül fel.

A környezetvédelemben résztvevő államok folyamatos feladata környezetvédelmi politikájuk, szervezetük, személyi állományuk, és operatív módszerek biztosítása.

IRODALOMJEGYZÉK

- Donella H. Meadows, Dennis L. Meadows, Jorgen Randers, William W. Behrens III: *The Limits to Growth*. Potomac Associates Books, 1972.
- Lester R. Brown: *Plan B-3.0: Mobilizing to save civilization*. Ed.1, Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 2007.
- Magyary Zoltán: *Közigazgatás*. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda Budapest, 1942, pp. 39–41.
- R. Lal, W. H. Blum, C. Valentine, B. A. Stewart: *Methods for Assessment of Soil Degradation*. CRC Press, Washington D.C., 1998, pp. 499–507.
- Rachel L. Carson: *Under the Sea Wind*. Oxford, 1941.
- Wallace F. Janssen: The Story of the Laws Behind the Labels. *FDA Consumer magazine*, June 1981.

Felhasznált törvények

- Magyarország Alaptörvénye, 2011. április 25.
1908. évi XVIII. törvénycikk a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet létesítése iránt 1905. évi június hó 7-én Rómában kötött nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről
1925. évi XXX. törvénycikk a sáska elleni védekezés szervezése végett 1920. évi október 31-én Rómában kötött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában
1925. évi XLIX. törvénycikk a fehér (sárga) foszforral való gyújtógyártás eltiltása iránt Bernben 1906. évi szeptember hó 26-án kötött nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről
1948. évi XII. törvény az Egészségügyi Világszervezet Alkotmányának becikkelyezéséről
1959. évi 32. törvényerejű rendelet a Magyar Népköztársaság és az Osztrák Köztársaság között a határvidék vízgazdálkodási kérdéseinek szabályozása tárgyában, Bécsben az 1956. évi április hó 9. napján aláírt egyezmény kihirdetéséről

1961. évi 8. törvényerejű rendelet a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának XII. ülészakán Szófiában, 1959. évi december hó 14. napján, az állategészségügy terén történő együttműködésről aláírt egyezmény kihirdetéséről
1962. évi 3. törvényerejű rendelet a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának XXII. ülészakán Szófiában 1959. december 14-én aláírt, a zárszolgálat, valamint a növények kártevőktől és betegségektől való védelme terén történő együttműködésről szóló nemzetközi egyezmény kihirdetéséről
1963. évi 26. törvényerejű rendelet a légkörben, a világűrben és a víz alatt végzett nukleáris fegyver-kísérletek betiltása tárgyában, Moszkvában, 1963. augusztus 5-én létrejött szerződés kihirdetéséről
1972. évi 23. törvényerejű rendelet az INTERSZPUTNYIK Nemzetközi Űrtávközlési Rendszer és Szervezet létrehozásáról szóló megállapodás kihirdetéséről, 1973. évi 3. törvényerejű rendelet az űrobjektumok által okozott károkért való nemzetközi felelősségről szóló, az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésének XXVI. ülészakán 1971. november 29-én elfogadott egyezmény kihirdetéséről
1972. évi 28. törvényerejű rendelet a nukleáris és más tömegpusztító fegyverek tengerfenéken és óceánfenéken, valamint ezek altalajában való elhelyezésének tilalmáról, az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésének XXV. ülészakán 1970. december 7-én elfogadott szerződés kihirdetéséről
1975. évi 11. törvényerejű rendelet a bakteriológiai (biológiai) és toxin-fegyverek kifejlesztésének, előállításának és tárolásának megtiltásáról és e fegyverek megsemmisítéséről szóló, az Egyesült Nemzetek Szervezete XXVI. ülészakán, 1971. december 10-én elfogadott egyezmény kihirdetéséről
1976. évi 20. törvényerejű rendelet a hulladékkal és egyéb anyagokkal való tengerszennyezés megelőzéséről szóló egyezmény kihirdetéséről
1978. évi 29. törvényerejű rendelet a környezetmódosító eljárások katonai vagy bármely más ellenséges szándékú alkalmazásának tiltásáról szóló, az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésének XXXI. ülészakán, az 1976. évi december hó 10. napján elfogadott egyezmény kihirdetéséről
1979. évi 19. törvényerejű rendelet a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás kihirdetéséről
1980. évi 5. törvényerejű rendelet az 1968. évi november hó 8. napján Bécsben aláírásra megnyitott Közúti Közlekedési Egyezményt kiegészítő európai Megállapodás kihirdetéséről
1985. évi 21. törvényerejű rendelet
1986. évi 6. törvényerejű rendelet a Bonnban, az 1979. évi június hó 23. napján kelt, a vándorló vadon élő állatfajok védelméről szóló egyezmény kihirdetéséről
1993. évi CXIV. törvény az állattenyésztésről
1993. évi XLII. törvény A nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen, mint a vízimadarak tartózkodási helyéről szóló, Ramsarban, 1971. február 2-án elfogadott egyezmény és annak 1982. december 3-án és 1987. május 28. – június 3. között elfogadott módosításai egységes szerkezetben történő kihirdetéséről, preambulumban
1994. évi I. törvény A Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről
1994. évi XLIX. törvény Az erdőbirtokossági társulatról
1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról
1995. évi LXXXI. törvény A Biológiai Sokféleség Egyezmény kihirdetéséről
1995. évi LXXXII. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény kihirdetéséről
1995. évi XCIII. törvény a védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról
1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
1996. évi LIV. törvény az erdőről és az erdő védelméről
1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról
1997. évi XLI. törvény a halászatról és a horgászatról
2000. évi XXV. törvény a kémiai biztonságról
2003. évi XXXII. törvény a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről
2007. évi IV. törvény az ENSZ Éghajlat változási Keretegyezményben Részes Felek Konferenciájának 1997. évi harmadik ülészakán elfogadott Kiotói Jegyzőkönyv kihirdetéséről
2007. évi LX. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről
2008. évi XLVIII. törvény a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól
2016. évi L. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményben Részes Feleknek 21. Konferenciáján elfogadott Párizsi Megállapodás kihirdetéséről

Kormányrendeletek

106/1995. (IX. 8.) Korm. rendelet a felszámolási eljárás és a végelszámolás környezet- és természetvédelmi követelményeiről
233/1996. (XII. 26.) Korm. r.

Miniszteri rendeletek

1/1975. (II. 5.) KPM–BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól 3. §. a, c.
1/1986. (II. 21.) ÉVM–EüM együttes rendelet a köztisztasággal és a települési szilárd hulladékkal összefüggő tevékenységekről
16/1988. (XII. 22.) SZEM rendelet
9/1997. (II. 21.) NM rendelet
24/1990. (II. 7.) MT rendelet az atomkároktól való polgári jogi felelősségről Bécsben 1963. május 21-én kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről
26/1985 (V. 11.) MT rendelet
31/1990. (II. 16.) MT rendelet a sztratoszferikus ózonzóréteg védelméről szóló, Bécsben 1985. március 22. napján aláírt egyezmény kihirdetéséről
35/1990. (II. 28.) MT rendelet az ózonzóréteget lebontó anyagokról szóló, Montreálban 1987. szeptember 16-án aláírt jegyzőkönyv kihirdetéséről
44/2000. (XII. 27.) EüM r.

Internetes dokumentumok

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20030620usanem.html>, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/8066615.stm>
(Letöltés: 2018. 01. 27.)
<https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/zold-19B21/vilagproblema-19D00/az-el-nino-jelenseg-19E16/> (Letöltés: 2018. 02. 25.)
http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Europe_2020_indicators_climate_change_and_energy (Letöltés: 2017. 12. 06.)
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20030620usanem.html> (Letöltés: 2017. 12. 27.)
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/8066615.stm> (Letöltés: 2017. 12. 27.)
<https://www.hirado.hu/tudomany-high-tech/orvostudomany/cikk/2018/02/15/eloszor-azonositottak-madarinfluenza-virusorzset-emberi-szervezetben/> (Letöltés: 2018. 03. 01.)

JEGYZETEK

1	Magyary Zoltán: Közigazgatás, i. m. 39–41. o.	13	24/1990. (II. 7.) MT rendelet.
2	A szerző kérésére a hivatkozást nem szerepeltetem.	14	1963. évi 26. törvényerejű rendelet; 1972. évi 28. törvényerejű rendelet.
3	1995. évi LIII. törvény 4. § 29.	15	http://www.origo.hu/nagyvilag/20030620usanem.html ; http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/8066615.stm
4	Rao, P. K.: Sustainable development: Economics and policy. Oxford: Blackwell Publishers, 2000, p. 81.	16	Perli, Victor: Atommüll – Vom Technik- zum Standortkonflikt? Konfrontation und Kooperation bei der Endlagersuche. In Kleger, Heinz: Region – Nation – Europa, Band 81. LIT Verlag, Münster–Berlin–London, 2017.
5	Wallace F. Janssen: The Story of the Laws Behind the Labels, i. m.	17	1972. évi 23. törvényerejű rendelet, és 1973. évi 3. törvényerejű rendelet.
6	1948. évi XII. törvény.	18	1985. évi 21. törvényerejű rendelet.
7	Donella H. Meadows, Dennis L. Meadows, Jorgen Randers, William W. Behrens III: The Limits to Growth, i. m. 11. o.	19	2003. évi XXXII. törvény.
8	1908. évi XVIII. törvénycikk 9. cikk, d), és 1925. évi XXX. törvénycikk.	20	1975. évi 11. törvényerejű rendelet.
9	1925. évi XLIX. törvénycikk.	21	1/1975. (II. 5.) KPM–BM együttes rendelet 3. § a, c.
10	1961. évi 8. törvényerejű rendelet.		
11	1962. évi 3. törvényerejű rendelet.		
12	1959. évi 32. törvényerejű rendelet 2. cikk, (7).		

- 22 1978. évi 29. törvényerejű rendelet.
 23 <https://www.hirado.hu/tudomany-high-tech/orvostudomany/cikk/2018/02/15/eloszor-azonositottak-madarinfluenza-virustorzset-emberszervezetben/>
 24 1976. évi 20. törvényerejű rendelet V. cikk, vö. (2008/56/EK).
 25 1979. évi 19. törvényerejű rendelet.
 26 1980. évi 5. törvényerejű rendelet.
 27 1986. évi 6. törvényerejű rendelet.
 28 Lester R. Brown: Plan B-3.0: Mobilizing to save civilization, i. m.
 29 1/1986. (II. 21.) ÉVM–EüM együttes rendelet.
 30 31/1990. (II. 16.) MT rendelet.
 31 35/1990. (II. 28.) MT.
 32 35/1990. (II. 28.) MT rendelet 4. cikk 4.
 33 1995. évi LXXXII. törvény.
 34 2007. évi IV. törvény B melléklet.
 35 1993. évi CXIV. törvény.
 36 1993. évi XLII. törvény, preambulumban.
 37 1994. évi I. törvény 68., 70., 71., ill. 78. és 79. cikk.
 38 1994. évi XLIX. törvény 28. § (4).
 39 1995. évi LIII. törvény, preambulumban.
 40 1995. évi LIII. törvény, 1. §.
 41 1995. évi LIII. törvény 4. § 28.
 42 106/1995. (IX. 8.) Korm. rendelet.
 43 1995. évi LVII. törvény 2. § (1) a.
 44 1995. évi XCIII. törvény, preambulumban.
 45 1995. évi LXXXI. törvény.
 46 1996. évi LIII. törvény.
 47 1996. évi LIV. törvény, valamint a 1996. évi LV. törvény.
 48 1997. évi XLI. törvény a halászatról és a horgászatról.
 49 Különösen a 67/548/EGK; 88/379/EGK; 76/769/EGK; 2455/92/EGK; 793/93/EGK; 98/8/EGK rendeletek, és a 2000. évi XXV. törvény, valamint a 44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet, ill. a 67/548/EGK; a 88/379/EGK; és a 1999/45/EK rendeletek, valamint a 44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet, valamint előzményei, 26/1985 (V. 11.) MT rendelet és a 16/1988. (XII. 22.) SZEM rendelet, és a 233/1996. (XII. 26.) Korm. r. és a 9/1997. (II. 21.) NM rendelet.
 50 44/2000. (XII. 27.) EüM r. melléklete, ill. a 91/155/EEC, 93/112/EEC, 2001/58/EC rendelet.
 51 2016. évi L. törvény, preambulumban.
 52 2007. évi LX. törvény.
 53 http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Europe_2020_indicators_climate_change_and_energy
 54 Alaptörvény, 38. cikk (1).
 55 Alaptörvény, XX. cikk (1).
 56 Alaptörvény, XXI. cikk (1), (2).
 57 Bartholy Judit, <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/zold-19B21/vilagproblemak-19D00/az-el-nino-jelenseg-19E16/> (Letöltés: 2018. 02. 25.)
 58 Pierre Crosson in R. Lal, W. H. Blum, C. Valentine, B. A. Stewart: Methods for Assessment of Soil Degradation, i. m. 499–507. o.
 59 1996. évi LIII. törvény 5. § (3).
 60 1995. évi LIII. törvény 10. § (1).
 61 2008. évi XLVIII. törvény 7. § (2).
 62 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól, Kt. 39. § e-f.
 63 Kt. 46–48. §§.
 64 1995. évi LIII. törvény 48/A. §, és 48/B. §.
 65 1995. évi LIII. törvény 48/A. §.
 66 1995. évi LIII. törvény 4. § 38.

